

טנא בריאות-קידום בריאות יוצאי אתיופיה
עמותה רשומה מספר: 580468643

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

חטיבת הרפואה
אנף לבריאות הנפש
Mental Health division

התמודדות רגישת תרבות במסירת בשורה הקשורה למגיפת הקורונה למבוגרים ילידי אתיופיה- המלצות לצוותים מטפלים ולמקבלי החלטות

ד"ר ספפה אייז'ק	דני בודובסקי
מנהל מקצועי	מנהל המערך האמבולטורי
טנא בריאות	האנף לבריאות הנפש
עמותה לקידום בריאות יוצאי אתיופיה	משרד הבריאות

רקע

אוכלוסיית יהודי אתיופיה בארץ מונה כ-150,000 איש, אשר עלו ארצה בגלי עלייה שונים מאז 1977. מדובר באוכלוסייה הטרוגנית- אשר רובה ותיקה, וחלקה חדשה.

בארץ חיים כ-9,000 ילידי אתיופיה בני 65 ומעלה. שפת הדיבור של המבוגרים היא אמהרית. חלק מהעולים הוותיקים ביותר מדברים טיגרינית. הוותיקים גם דוברים עברית.

מגיפת הקורונה מציבה אתגרים משמעותיים בפני תושבי המדינה בכלל ובפני מספר קבוצות אשר חיי הקהילה והיחסים במשפחה המורחבת מפותחים בה, בין השאר בקרב יוצאי אתיופיה.

בנוסף, בשל שוני תרבותי וקשיי הסתגלות, יש אתגר מיוחד במפגש בין אנשי מערכת הבריאות לבין יוצאי אתיופיה המבוגרים בכל הקשור להעברת מידע ולטיפול בנפגעי נגיף הקורונה, כדי למנוע פרשנות שגויה, וסיכון לתגובות בלתי צפויות.

מאפיינים תרבותיים מרכזיים בקרב קשישים ילידי אתיופיה

- המשפחה המורחבת ("זמד") היא מערכת התמיכה המרכזית שלהם.
- כבוד לזולת ולגבוהים בהיררכיה הוא מרכזי, אף שהם עצמם איבדו הרבה מכך בארץ.
- נימוס, ענווה וצניעות תופסים מקום מרכזי, המתבטא בין השאר גם בדיבור בשקט.
- שמירת סודות ואיפוק רגשי הינן התנהגויות מוערכות.
- במפגש בין קרובים וחברים נוהגים להתנשק על הלחי או על הכתף מספר פעמים.
- החיים מתנהלים בסבלנות ובנינוחות.

טנא בריאות-קידום בריאות יוצאי אתיופיה
עמותה רשומה מספר: 580468643

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

חטיבת הרפואה
אנף לבריאות הנפש
Mental Health division

- המודל המסביר (explanatory model) למחלות ולטיפול בהם, שונה מזה בחברה המערבית.
- תרבות השיחה היא מטפורית, בלתי ישירה ומתארכת, אשר גם צעירים אתיופים מתקשים לעיתים קרובות להבינה לעומק.
- מסירת בשורה קשה מתבצעת באמצעות אנשים מכובדים/בני משפחה ובאופן מרומז.
- תרבות השיחה הינה סובלנית ומאזינה עד הסוף.
- לא מבטיחים אם לא יכולים לקיים את ההבטחה. כך שכאשר נציג ממסד אומר "אני אשתדל לסייע" מתפרש הדבר כאילו "הדבר הוא בסמכותך, וקיומה- תלוי ברצונך הטוב..".
- חשדנות כלפי הממסד והאדם הלא מוכר אך ביטוי כבוד כלפיו (בהיותו "בעל סמכות"), והערכה רבה מרגע שנרכש האמון ואותו אדם, בהתנהגותו המכבדת והאנושית כלפי המטופל, הוכיח כי הוא ראוי לה.

עקרונות הטיפול ומסירת המידע למטופלים מבוגרים החשודים כחולים

- מיפוי קרובי המשפחה המשמעותיים לאותו מבוגר אשר הוא ירצה שילוו אותו בתהליך הבריורים והטיפול.
- בדיקה עם המבוגר האם מעוניין בתרגום או בגישור לאמהרית.
- רצוי לשתף את קרובי המשפחה המשמעותיים בהודעה על החשד שאותו מבוגר נשא של הנגיף, ולשתפם בשיחה בה נמסר מידע זה לאותו אדם, גם אם הדבר נעשה מרחוק (בטלפון או בשיחת וידאו).
- להסתייע בשירותי גישור תרבותי (ולא רק תרגום) המנגישים את השירות הרפואי באופן המובן לאותם קשישים, דוגמת "טנא בריאות".
- ככלל, אין למסור את הבשורה בצורה ישירה למטופל המבוגר.
- לאור כל האמור לעיל יש לקחת בחשבון שהעברת מידע לוקחת זמן רב מהרגיל, אך היא יעילה ומאפשרת הצלחה בגיוס המטופל לתהליך ובהתמדתו בכך.

טנא בריאות-קידום בריאות יוצאי אתיופיה
עמותה רשומה מספר: 580468643

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

חטיבת הרפואה
אנף לבריאות הנפש
Mental Health division

הסבר על מחלת הקורונה ועל בדיקות לגילוי הנגיף

- מידע באמהרית, כולל סרטונים, קיים באתר משרד הבריאות:
<https://govextra.gov.il/ministry-of-health/corona/corona-virus-am/>
- מומלץ ליצור סרטון הסבר מותאם תרבות באמהרית על מטרת כל בדיקה ומשמעותה, תהליך הבדיקה ומסירת התוצאות.

מתן תשובה לאחר בדיקה לגילוי הנגיף

התשובות נמסרות טלפונית ויש חשיבות רבה לכך כי מסירת התשובה תיעשה יחד עם קרוב משפחה ו/או עם מגשר מבוגר ומשכיל יוצא אתיופיה.

כאשר התשובה שלילית, יש לנהוג כלהלן:

- חשוב להסביר שהמשמעות של "שלילי" היא דווקא טובה, וכי בבדיקה לא נמצא שיש לו את הנגיף.
- כמו כן יש להסביר את כללי ההתנהגות המצופה ממנו עקב כך, בהתאם להנחיות משרד הבריאות באותה העת.

כאשר התשובה היא חיובית, יש לנהוג כלהלן:

- לעדכן קרוב משפחה משמעותי ולהסביר לו את משמעות התוצאה והפעולות שעומדות להינקט עקב כך, ובכלל זה בידוד, לפי החלטת הממשלה. להציג את סוגי הבידוד האפשריים: מלונית; מחלקה גריאטרית; בידוד ביתי ביחידת דיור נפרדת תוך הבטחה להקפדה על בידוד.
- לאחר שמיעת עמדת המשפחה, יש לקיים שיחה משותפת עם החולה ועם קרוב משפחתו, במידת הצורך בהשתתפות מגשר תרבותי, למסירת המידע, כולל גם העברת מסרים מרגיעים ומתוך הבנה כי הינם אנשים דתיים (כגון "אנחנו יודעים שרוב החולים מחלימים, בעזרת ה'"), כולל לאפשר למבוגר להביע את עמדותיו, ואת רגשותיו, אשר אותן ייתכן שינסה להסתיר.
- יש לתת הסבר מקדים למשפחה ולקשיש על תהליך ביצוע המעבר.
- יש לשמש כשומר סף ולהיערך גם למקרים בהם המטופל עלול להגיב באופן נסער למידע שנמסר לו.

טנא בריאות-קידום בריאות יוצאי אתיופיה
עמותה רשומה מספר: 580468643

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

חטיבת הרפואה
אנף לבריאות הנפש
Mental Health division

העברה למסגרת ייעודית לחולים מאומתים

- רצוייה העברה למחלקה ייעודית בה יש גם אנשי צוות דוברי אמהרית דוגמת זו בבי"ח שמואל הרופא (בבאר יעקב).
- שיתוף המבוגר ומשפחתו, וקשר טלפוני זמין ביניהם לפני ובמהלך המעבר למתקן הבידוד צפויים להקל על המצוקה שבתהליך.
- קליטה במסגרת הייעודית- כולל ליווי על ידי איש מקצוע/אחות דובר/ת אמהרית;
- במידה ובמתקן יש מספר מבוגרים יוצאי אתיופיה מומלץ לבחון את האפשרות גם להגשת אוכל אתיופי (אינג'ירה). במהלך חג הפסח עצמו ניתן להגיש "מצות אתיופיות" ("קיטא"). במהלך הפסח חלק מהמבוגרים עשויים להיות בצום חלקי ולהימנע מאכילת מאכלים בשריים וחלביים מאחר ועל פי הנוהג אוכלים רק בשר שנשחט באותו היום וחלב שנחלב באותו היום, על כן יש להיערך להגיש אוכל צמחוני.

סימני מצוקה וחשש לאובדנות

- בשורה על הידבקות בנגיף קורונה עלולה להתפרש במקרים מסויימים, אצל אנשים מסויימים, כבשורה של "סוף העולם; סוף החיים; אובדן התקווה" ועל כן נדרש מהמטפלים לשמש כ"שומרי סף" ולגלות ערנות מיוחדת לאיתור סימני מצוקה.
- יש לשים לב לשינוי בהתנהגות הרגילה המאפיינת את אותו אדם כגון הסתגרות, פעלתנות יתר, רוגזנות/כעס, ביטויי אכזבה, עצבות, התנתקות מקשרי משפחה או קשרים חברתיים.
- ניתן להציע כי המטופל ישוחח עם אנשי מקצוע דוברי אמהרית.

4

טנא בריאות-קידום בריאות יוצאי אתיופיה
עמותת רשומה מספר: 580468643

משרד
הבריאות
לחיים בריאים יותר

חטיבת הרפואה
אנף לבריאות הנפש
Mental Health division

לאן ניתן לפנות?

- **עמותת טנא בריאות** - לקידום בריאות יוצאי אתיופיה, מפעילה קו חם באמהרית טלפון 04-6323544 בשעות 08:00 עד 21:00.
 - בנושא מגיפת הקורונה, בניהולו של ד"ר ספפה אייצ'ק.
 - עזרה ראשונה טלפונית למצוקות רגשיות הקשורות למחלת הקורונה, בשיתוף עם "ווסטה צגה- מרכז לפסיכותרפיה מותאמת תרבות".
- **עמותת פידל** - מפעילה קו פתוח להתנהלות בשגרה בצל הקורונה, כולל אפשרויות קישור לגורמי סיוע בקהילת המגורים בשיתוף עם "לב אחד-סיוע אזרחי בחירום". המענה ניתן באמהרית וטיגרינית. בטלפון 054-3331230, בימים א-ה בשעות 12:00 עד 19:00.
- **קופות החולים** - מעסיקות מגשרים.
- **במלוניות הבידוד וההחלמה** מועסקים מתורגמנים של פיקוד העורף.
- **ער"ן** (עזרה ראשונה נפשית) - טלפון 1201, שלוחה 7 באמהרית, ומאפשר פנייה אנונימית ללא צורך בהזדהות.

13/4/2020